

Aan de titel van deze kennisavond heeft Jur Bekooy wel iets op te merken. 'Erfgoed is verandering', vertelt de bouwkundige van Stichting Oude Groninger Kerken. Hij staat vooraan in het gerestaureerde kerkje van Klein Wetsinge. Boven hem zien we nog een zware, donkerbruine preekstoel, maar voor de rest heeft de stichting het godshuis in 2014 flink aangepakt. De ruimte oogt licht en fris. De bankjes zijn eruit gehaald. Het oude orgel hangt nu ietwat verdeckt achter twee lichthouten, bolle binnenkamertjes met openslaande deuren, die afwisselend dienstdoen als keuken, kantine of vergaderzaaltje. 'Gebruik is de beste garantie voor behoud', vertelt Jur. Vandaar dat de stichting de kerken zoveel mogelijk nieuwe functies probeert te geven. 'De kerkgebouwen moeten open, de wind door de orgels.' Het geldt ook voor dit kerkje. Diners, verjaardagen, trouwerijen, lezingen, concerten of kunstexposities: noem het maar op en uitbater Mirte Tersteeg maakt er plaats voor.

Erfgoed is meer dan kerken. Soms ligt het in het landschap, zoals bij de sloten en maren, of de uit gebruik geraakte dijken langs het Reitdiep. Soms is erfgoed bepaalde karakteristieke planten, zoals de holpijp waar Ben Westerink over vertelt, een plantje dat van natte bodems houdt, met kleine groene stengels waarvan de vorm nog het meest doet denken aan de grote witte masten die het gebied ontstieren. Soms is erfgoed de afwezigheid van andere dingen, zoals bij de stilte en donkerte. En vaak geldt dat het erfgoed niet de losse elementen is, maar de samenhang. Dan gaat het niet om de kerk én de wierde, maar de kerk op de wierde.

Hoe blijven zulke kwetsbare dingen bestand tegen grotere belangen? De druk op het landschap groeit, niet in de laatste plaats door de noodzakelijke komst van hernieuwbare energie. Zonder olie en gas heeft energie ineens weer een plekje nodig in de wereld, laat Kim van Dam zien.

Maak het nuttig en de waardering komt vanzelf. Dat is de aanpak van SOGK. Werkt die ook voor andere vormen van erfgoed? Hoe zou je, om te beginnen,

de oude dijken een nieuwe kunnen functie geven? Edwin Rittersma van het waterschap legt uit dat dat een taaie klus is. Verschillende stukken dijk hebben namelijk verschillende eigenaren. Het stukje tegen het Lauwersmeer is van het waterschap, maar de rest is van privé-eigenaren, kerkgemeenschappen, gemeentes en terreinbeheerders. Zelfs voor iets kleins als een fietspad zou je iedereen moeten zien te overtuigen.

Voor ander erfgoed, zoals het greppelland, is het de vraag in hoeverre de stelregel van Jur opgaat. Greppels zijn ondiepe geulen in akkers en weilanden, de kleinste eenheid van de afwatering. Greppels sluiten aan op sloten, sloten op maren, en maren weer op kanalen. Zo verzamelt het regenwater zich in steeds grotere doorgangen, totdat het bij het Lauwersmeer het Wad instroomt. De greppels van Middag-Humsterland hebben een unieke vorm, vertelt landschapshistoricus Jeroen Wiersma. Van bovenaf zijn het grote boter-kaas-en-ei-rasters die over het weiland liggen. Alleen hier vind je ze zo.

In de afgelopen eeuw verdwenen veel greppels, laat Jeroen zien. Het hobbelige land is veelal rechtgetrokken. Boeren hadden daar goede redenen voor: zo groeien de gewassen gelijkmatiger en kun je er met grote machines overheen. De greppels die er nog zijn vertellen het verhaal van een oude manier van het bewonen en bewerken van het land.

Is de greppel dan alle nut verloren? Moeten we net als bij de kerken op zoek naar nieuwe functies als we ze als erfgoed willen beschermen? Daar lijkt het ook niet op. Het nut van de greppels is niet zozeer verdwenen, dan wel enkele decennia verborgen gebleven. Volgens Jeroen doen greppels namelijk wonderen voor de biodiversiteit, voor het bergen van water, het vastleggen van CO2 en de vruchtbaarheid van de bodem. Het is nog een reden om erfgoed niet zomaar overboord te gooien, ook al lijkt er geen direct nut: je weet maar nooit wanneer het weer van pas komt.

Tekst en beeld is gemaakt door team Landscape Collected, als reflectie op de tweede kennisavond van 't Wad tot Stad. Kijk voor het hele proces op www.landschapswerkplaats.nl

De
Vier
Kennis
avonden.

T WAD TOT STAD